

AKTYWNOŚĆ FIZYCZNA I OTYŁOŚĆ U DZIECI W WIEKU SZKOLNYM

D. Sokolowska

Wyższa Szkoła Wychowania Fizycznego i Turystyki, Białymstok, Polska

В статье представлены результаты анкетного опроса учащихся средних школ г. Белостока, относительно их знаний о здоровом образе жизни, физической активности и ожирении

Ключевые слова: школьники, здоровый образ жизни, физическая активность, ожирение.

PHYSICAL ACTIVITY AND CHILD IN CHILDREN IN SCHOOL AGE

D. Sokolowska

Higher School of Physical Education and Tourism, Bialystok, Poland

The article presents the results of a questionnaire survey of students in secondary schools in Bialystok regarding their knowledge of healthy lifestyles, physical activity and obesity.

Key words: schoolchildren, healthy lifestyle, physical activity, obesity.

Aktualność. Postępujący rozwój nauki w zakresie prawidłowego żywienia zobowiązuje do ciągłego przekazywania wiedzy społeczeństwu i udzielania wskazówek w zakresie prawidłowego żywienia i aktywności fizycznej w celu zapobiegania otyłości. Zespół czterech czynników warunkuje stan zdrowia ogółu społeczeństwa.[1, s.72]

Aby utrzymać procesy życiowe na prawidłowym poziomie każdy człowiek powinien spożywać codziennie ok. 40–60 składników pokarmowych. Niektórzy uważają, że takim minimum jest ok. 40 składników, w tym około 10 aminokwasów i 3–ech kwasów tłuszczowych nienasyconych. [2, s.33].

Założenia i cele pracy. Celem pracy było:

1. Ocena poziomu wiedzy młodzieży gimnazjalnej w zakresie potrzebnych składników pokarmowych w pożywieniu i stosowania się do obowiązujących zaleceń dotyczących odżywiania.

2. Ocena poziomu aktywności fizycznej młodzieży gimnazjalnej, ich preferencji w uprawianiu sportu i jego wpływu na kształtowanie zdrowego stylu życia.

3. Poznanie poziomu aktywności fizycznej i zachowań żywieniowych oraz związku pomiędzy nimi u dzieci w wieku gimnazjalnym oraz wynikających z tych zależności problemów spowodowanych nadwagą.

Materiał i metody badań. Badania przeprowadzono na 100 losowo wybranych uczniach gimnazjum. Badania wykonano od 16.11.2016 do 10.12.2016 ,wśród młodzieży gimnazjalnej z Zespołu Szkół Miejskich nr. 1 w Grajewie. W badaniach wzięło udział 51 dziewcząt i 49 chłopców w wieku 13–16 lat.

Największą grupę wiekową stanowiła młodzież w wieku 15 lat (38% ogółu badanej grupy), 14 lat (32%), 16 lat (19%) i 13 lat (11%). Znaczna ich część pochodziła z miasta 74%, ze wsi natomiast 26%.

Badania zostały przeprowadzone za pomocą kwestionariusza w formie ankiety sporządzonej dla potrzeb niniejszej pracy. Ankieta zawierała 36 pytań, spośród których 3 były pytaniami metryczkowymi, a 33 dotyczyło poruszanego tematu. 26 pytań były to pytania zamknięte, natomiast 5 pytań dawało możliwość zaznaczenia więcej niż 1 odpowiedzi. Na dwa pytania odpowiedzieli tylko ci uczniowie, którzy mają nadwagę. Ankieta została wypełniona po wyrażeniu świadomej zgody ankietowanych. Dane empiryczne zebrano i przedstawiono w postaci graficznej w formie wykresów i tabel. Analizę graficzną wyników opracowano w programie Microsoft Excel.

Wyniki badań. Pierwszych 5 pytań skierowanych do ankietowanej młodzieży dotyczyło sprawdzenia i oceny poziomu ich wiedzy z zakresu potrzebnych składników pokarmowych w pożywieniu. Odpowiedzią prawidłową jest styl życia, którego udział w poprawie i profilaktyce zdrowia jest najwyższy i wynosi 50–60%. Prawidłowo na to pytanie odpowiedziało 68 osób, co stanowi 68%. 28 osób a więc 28% uznały że jest to środowisko fizyczne i społeczne życia, a tylko 4 osoby (4%) stwierdziły, że są to czynniki genetyczne.

Aby utrzymać prawidłowe procesy życiowe każdy człowiek powinien spożywać minimum 40–60 składników pokarmowych. Poprawnie na te pytanie odpowiedziało 26 osób (26%), natomiast 38 osób (38%) odpowiedziało, że nie mają żadnej wiedzy w tym temacie, 20 osób (20%) odpowiedziało, że jest to 30 składników pokarmowych, a 16 osób (16%), że – 20 składników.

48 osób (48%) udzieliło poprawnej odpowiedzi uważając, że brak błonnika w pożywieniu powoduje poważne zakłócenia w motoryce jelit. Aż 22 osoby (22%) nie wiedziały brak którego składnika powoduje poważne zakłócenia w motoryce jelit. Inni natomiast wskazywali na inne składniki, które nie mają wpływu na to.

W zakresie pytania o składnik, którego brak powoduje zahamowanie wzrostu w okresie rozwojowym prawidłowej odpowiedzi udzieliło 27 osób (27%) wskazując prawidłowo, że jest to białko. Najwięcej osób, bo aż 40 (40%) uważało, że są to witaminy. Poprawnej odpowiedzi na pytanie dotyczące dziennego zapotrzebowania na białko u młodzieży w stosunku do dorosłego człowieka udzieliły 62 osoby (62%). 15 osób (15%) odpowiedziało, że nie wiedzą. Natomiast 23 osoby (23%) uznało, że zapotrzebowanie młodzieży jest 3 razy większe niż dorosłego człowieka.

Następne pytania od numeru 6 do 12 odnosiły się do sposobu odżywiania się młodzieży. 42 osoby (42%) spożywały dziennie cztery posiłki. 29 osób (29%) trzy posiłki. 21 osób (21%) pięć posiłków. Niepokojącym zjawiskiem jest fakt spożywania przez 1 osobę (1%) tylko jednego posiłku, a 5 osób (5%) spożywa dziennie tylko dwa posiłki.

Więcej niż 5 posiłków dziennie spożywają 2 osoby (2%). Większość ankietowanych, bo aż 63 osoby (63%) spożywa codziennie ciepły posiłek. 25 osób (25%) zjada 3–4 razy w tygodniu ciepły posiłek, a niepokojące jest, że 12 osób (12%) spożywa ciepły posiłek tylko 1–2 razy w tygodniu.

Tylko 65 osób (65%) spożywa codziennie śniadanie, lecz aż 35 osób (35%) całkiem nie jada śniadań. Jest to bardzo negatywne zjawisko.

Wśród ankietowanej młodzieży 13 osób (13%) nie spożywa słodyczy. 42 osoby (42%) konsumuje słodczy 1–2 razy w tygodniu. 32 osoby (32%) 3–4 razy w tygodniu, lecz niepokojącym zjawiskiem jest fakt, że 13 osób (13%) spożywa słodycze 5 i więcej razy w tygodniu.

63 osoby (63%) spośród ankietowanych spożywa ostatni posiłek w ciągu doby między godziną 18 a 20, 12 osób (12%) je kolacje między 16 a 18. Natomiast 25 osób (25%) odpowiedziało, że dopiero po godzinie 20 je ostatni posiłek.

Dla prawidłowego funkcjonowania organizmu człowieka potrzebna jest woda w ilości ok. 3 l dziennie, która reguluje temperaturę ciała, wspiera procesy oddychania, pomaga w transporcie i przyswajaniu substancji odżywczych, w przemianie pożywienia w energię oraz jest niezbędna w usuwaniu zbędnych produktów przemiany materii.

Na pytanie jakie ilości wody wypijasz każdego dnia ankietowani odpowiedzieli następująco:

37 osób (37%) odpowiedziało, że wypijają ok. 2l, 29 osób (29%) mniej niż 2 litry, 22 osoby (22%) wypija 3 litry, 5 osób (5%) 4 litry w ciągu dnia, a 7 osób (7%) stwierdziło, że wypija powyżej 4 litrów wody dziennie.

Niepokojącym zjawiskiem jest fakt, że 36 osób (36%) podjada codziennie pomiędzy ustalonymi godzinami posiłków, 48 osób (48%) podjada czasami, a tylko 16 osób (16%) odpowiedziało, że nie podjadają zupełnie.

Pytania 13 i 14 dotyczyły zagadnienia czy twoja szkoła prowadzi pogadanki na temat zdrowego stylu życia i czy dużą wiedzę przekazała Ci szkoła na temat zdrowego stylu życia. 51 osób (51%) ankietowanych udzieliło odpowiedzi, że w jego szkole prowadzi się tego typu pogadanki, natomiast 49 osób (49%) stwierdziło, że takich pogadanek nie prowadzono.

56 osób (56%) stwierdziło, że otrzymały średnią ilość wiedzy dotyczącej zdrowego odżywiania i stylu życia. 24 osoby (24%) uznało, że otrzymały zbyt mało wiedzy na ten temat, a tylko 20 osób (20%) stwierdziło, że przekazanej wiedzy było dużo.

Pytania ankietowe od numeru 15 do 27 dotyczyły aktywności fizycznej młodzieży gimnazjalnej, ich preferencji i rodzaju uprawianego sportu.

Okazało się, że aż 34 osoby (34%) poświęca 5–6 razy w tygodniu czas na aktywność fizyczną, a 33 osoby (33%) 3–4 razy w tygodniu, natomiast 25 osób (25%) poświęca dwa razy w tygodniu czas na sport. 4 osoby (4%) jeden raz w tygodniu, natomiast 4 osoby (4%) odpowiedziały nie uprawiają żadnej dyscypliny sportu i nie poświęcają żadnego czasu na aktywność fizyczną.

Piłką nożną cieszy się największym zainteresowaniem wśród młodzieży, bo aż 32 osoby, 27 osób podaje, że interesuje się innymi dyscyplinami. Piłką siatkową i pływaniem interesuje się

po 25 osób , lekka atletyka interesuje 17 osób . Koszykówka 13 osób , łyżwiarstwo 11 osób , narciarstwo 7 osób . A tylko 5 osób nie interesuje się żadnym sportem.

Tylko 45 osób (45%) spośród ankietowanych uczestniczy w pozalekcyjnych zajęciach ruchowych, a aż 55 osób (55%) nie uczestniczy w takich zajęciach.

Okazuje się, że największe preferencje w spędzaniu czasu wolnego wśród młodzieży mają w kolejności : spotkania koleżeńskie– 56 osób , 29 osób podaje, że są to zajęcia przy komputerze i zajęcia ruchowe, 26 osób wybiera czytanie książek i czasopism, aż 25 osób ogląda telewizję, 14 osób uczy się, a 13 osób preferuje spędzanie czasu wolnego w inny sposób, nie podając w jaki.

Jednak sportem interesuje się aż 69 osób (69%), 8 (8%) osób nie interesuje się, a dla 23 osób (23%) jest on obojętny.

Okazuje się, że młodzież poświęca różną ilość czasu na aktywność fizyczna w ciągu dnia. 35 osób (35%) poświęca ok. 2 godziny dziennie na sport, 33 osoby (33%) ok. jednej godziny , 22 osoby (22%) ok. 30 min., a 10 osób (10%) nie poświęca w ogóle czasu w ciągu dnia na aktywność fizyczną.

Okazuje się, że najwięcej osób, bo aż 87 (87%) poświęca codziennie czas na aktywność fizyczną, uczestnicząc w zajęciach wychowania fizycznego. 61 osób (61%) uprawia rodzaj aktywności fizycznej polegający na dojściu do szkoły. 52 osoby (52%) uprawia sport. 50 osób (50%) uczestniczy w grach i zabawach. 45 osób (45%) uczestniczy w zajęciach pozalekcyjnych, a 32 osoby (32%) spaceruje z psem. Inny rodzaj aktywności fizycznej uprawia codziennie 13 osób (13%). Wiele osób spośród ankietowanych podało, że uprawiają codziennie kilka rodzajów aktywności fizycznej.

Tylko 43 osoby (43%) są zadowolone z własnej aktywności fizycznej, natomiast 57 osób (57%) jest niezadowolonych z własnej aktywności.

Spośród ankietowanych 25 osób (25%) trenuje lub uprawia jakąś dyscyplinę sportu, natomiast 75 osób (75%) nie uprawia i nie trenuje żadnej dyscypliny sportu.

Najpopularniejszą formą aktywności fizycznej którą uprawia młodzież jest trening na rowerze – 41 osób (41%), pływanie jest popularne wśród 35 osób (35%), marsze ,marszobiegi i biegi uprawia 17 osób (17%), a narciarstwo 7 osób (7%).

24 osoby (24%) wykonuje w domu ćwiczenia odchudzające, natomiast 76 osób (76%) nie wykonuje ćwiczeń tego typu gdyż podają, że nie mają nadwagi.

Aby zachować dobrą sprawność fizyczną 65 osób (65%) podaje, że uprawia inne ćwiczenia gimnastyczne, 20 osób (20%) korzysta z roweru treningowego, a po 5 osób (5%) wykonuje ćwiczenia na schodach (stepper) ,przyrządzie wioślarskim i bieżni.

Spośród ankietowanych tylko 14 osób (14%) uważa, że prezentują wysoki poziom aktywności fizycznej, 22 osoby (22%) ,że zadowolający, 20 osób (20%) ,że niski, a 28 osób (28%) , że prezentuje przeciętny poziom aktywności fizycznej. Natomiast 16 osób (16%) jest niezadowolonych ze swojego poziomu aktywności fizycznej.

Pytania z ankiety od 28 do 33 dotyczyły potrzeby korzystania z porad dietetyka w przypadku nadwagi, znajomości własnego wskaźnika BMI, stosowania zaleceń lekarskich z powodu nadwagi, rezygnacji z własnych zainteresowań i uprawiania sportu z powodu nadwagi oraz, czy nadwaga młodzieży jest obciążeniem genetycznym i ma związek z kimś z rodziny mającym nadwagę.

Z porad dietetyka w zakresie prawidłowego żywienia korzystało 14 osób (14%), jednak zdecydowana większość, bo 86 osób (86%) nie musiało korzystać z takich porad.

Swój wskaźnik BMI znało 67 osób (67%), natomiast 33 osoby (33%) nie znały swego wskaźnika.

Z powodu posiadanej nadwagi 24 osoby (24%) otrzymały następujące zalecenia od lekarza :

7 osobom (7%) zalecił dietę, 11 osobom (11%) ograniczenie spożywania niektórych produktów, 6 osobom (6%) zalecono uprawianie sportu, a 76 osób (76%) nie otrzymało żadnych zaleceń, bo nie miały one nadwagi.

Z powodu nadwagi 7 osób (7%) musiało ograniczyć stopień aktywności w swoim codziennym życiu. 46 osób (46%) nie musiało tego robić, 12 osób (12%) nie ma wiedzy na ten temat, a 10 osób (10%) nie zastanawiało się nad tym.

Z uprawiania ulubionej dyscypliny sportu z powodu nadwagi musiało zrezygnować 8 osób (8%). 70 osób (70%) nie miało takiego problemu, natomiast 22 osoby (22%) nie udzieliły odpowiedzi na to pytanie.

32 osoby (32%) odpowiedziały, że któraś z osób dorosłych w jej rodzinie ma problemy z nadwagą. 48 osób (48%), że nie ma takich problemów, a 20 osób (20%) stwierdziło, że nie mają wiedzy na ten temat.

Wnioski

1. Styl życia ankietowanej młodzieży, którego udział w poprawie i profilaktyce zdrowia jest najwyższy i wynosi 50–60%.
2. Aby utrzymać prawidłowe procesy życiowe każdy człowiek powinien spożywać minimum 40–60 składników pokarmowych.
3. Tylko 65% ankietowanych spożywa codziennie śniadanie, lecz aż 35 % całkiem nie jada śniadań. Jest to bardzo negatywne zjawisko.
4. Dla prawidłowego funkcjonowania organizmu człowieka potrzebna jest woda w ilości ok. 3 litry dziennie.
5. 87% spośród ankietowanych poświęca codziennie czas na aktywność fizyczną, uczestnicząc w zajęciach wychowania fizycznego.

Literatura:

1. Żukowska Z., Żukowski R. Zdrowie, Ruch Fair Play, Wyd. AWF Warszawa 2001, 987s.
2. Szewczyński J., Skrodzka Z. Higiena Żywienia, Wyd. Lek. PZWL, Warszawa 1995, 152s.